



บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของการศึกษา

เศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ได้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบันเข้าสู่การผลิตภาคอุตสาหกรรมเป็นหลักมากขึ้น ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535- 2539) ได้ระบุประเด็นสำคัญในการพัฒนาเมืองไว้อย่างชัดเจนภายใต้กรอบนโยบายหลักที่จะกระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง โดยการพัฒนาทางระบบเศรษฐกิจความเจริญในส่วนภูมิภาคให้เป็นฐานเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละภาค เพื่อให้สามารถรองรับการกระจายกิจกรรมด้านต่าง ๆ จากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอุตสาหกรรม การค้าและบริการ ตลอดจนการเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการขั้นพื้นฐานและบริการสังคม ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องกระจายรายได้และกระจายการจ้างแรงงานสู่ท้องถิ่น โดยเป็นฐานบริการเพื่อสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งจะส่งผลให้กระจายการพัฒนาไปสู่ส่วนต่าง ๆ ในภูมิภาคได้อย่างต่อเนื่องดียิ่งขึ้น

เพื่อให้การพัฒนาระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญในส่วนภูมิภาค มีบทบาทสนับสนุนวัตถุประสงค์หลักของประเทศ ที่จะกระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นให้เป็นผลดียิ่งขึ้น จังหวัดราชบุรีถูกกำหนดการพัฒนาให้เป็นเมืองศูนย์กลางหลักของภาคตะวันตก ที่เชื่อมโยงกับจังหวัดกาญจนบุรีและเพชรบุรี โดยจะเป็นฐานในการรองรับการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจในอนาคต ตลอดจนมีขีดความสามารถในการให้บริการและอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่พื้นที่โดยรอบได้อย่างทั่วถึง

จังหวัดราชบุรีมีโครงข่ายการคมนาคมขนส่งทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ ที่เชื่อมโยงติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ ได้โดยสะดวก ดังนั้นจังหวัดราชบุรีในปัจจุบันจึงมีบทบาทความสำคัญ เป็น

เมืองศูนย์กลางความเจริญของภาคตะวันตก โดยมีหน้าที่หลักเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการ และการปกครอง การค้าและการบริการ การศึกษา การอุตสาหกรรม และการคมนาคมขนส่ง จังหวัดราชบุรีมีชุมชนเมืองที่สำคัญ 3 แห่ง เป็นศูนย์กลางชุมชนของจังหวัด ได้แก่ เทศบาลเมืองราชบุรี เทศบาลเมืองบ้านโป่ง และเทศบาลเมืองโพธาราม ซึ่งทั้ง 3 ชุมชนเมือง จะทำหน้าที่ให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนที่อยู่พื้นที่โดยรอบ และสามารถที่จะรองรับการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจของจังหวัดได้ โดยเฉพาะเทศบาลเมืองบ้านโป่งเป็นชุมชนที่มีบทบาทความสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมสูง เนื่องจากชุมชนเมืองตั้งอยู่ในอำเภอที่มีการลงทุนด้านอุตสาหกรรมสูง ประมาณร้อยละ 79.71 ของการลงทุนด้านอุตสาหกรรมทั้งหมดในจังหวัดราชบุรี และเป็นแหล่งการจ้างแรงงานขนาดใหญ่ ประมาณร้อยละ 48.64 ของการจ้างแรงงานทั้งจังหวัด อำเภอบ้านโป่งนับเป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัดราชบุรี อุตสาหกรรมที่สำคัญ เช่น อุตสาหกรรมผลิตน้ำตาลทราย ผงชูรส เยื่อกระดาษ และเป็นแหล่งอุตสาหกรรมประกอบตัวถังรถยนต์โดยสารและรถบรรทุก เป็นต้น ชุมชนเมืองบ้านโป่งยังเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง พื้นที่มีความได้เปรียบด้านที่ตั้งซึ่งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีเส้นทางคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ต่าง ๆ ได้โดยสะดวก โดยมีระยะทางห่างจากจังหวัดราชบุรีประมาณ 40 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดนครปฐม 28 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานคร 78 กิโลเมตร และพื้นที่อยู่ใกล้กับแหล่งวัตถุดิบอีกด้วย จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ชุมชนเมืองบ้านโป่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดราชบุรี

ชุมชนเมืองบ้านโป่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญในระดับอำเภอและจังหวัด การลงทุนด้านอุตสาหกรรมในพื้นที่อำเภอบ้านโป่ง และลักษณะการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง ทำให้ชุมชนเมืองบ้านโป่งมีการขยายการใช้พื้นที่เพิ่มขึ้น โดยมีทิศทางการขยายตัวขึ้นไปยังพื้นที่ด้านเหนือของชุมชน เนื่องจากมีพื้นที่ราบกว้างใหญ่กว่าบริเวณอื่น การขยายตัวของชุมชนเป็นไปตามเส้นทางคมนาคมสายหลัก คือตามแนวถนนแสงชูโตทางพื้นที่ด้านเหนือ และถนนทรงพลทางพื้นที่ด้านตะวันออก และมีทิศทางที่จะขยายตัวต่อเนื่องออกไปยังพื้นที่นอกเขตชุมชนอีกด้วย ดังนั้นการขยายตัวของชุมชนเมืองบ้านโป่ง จึงจำเป็นที่จะให้มีการขยายตัวไปในทิศทางที่เหมาะสมและได้รับการจัดระเบียบที่ดี และหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการรองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ของเมืองมากยิ่งขึ้น เช่น การใช้ที่ดินไม่เป็นระเบียบ การแออัดคับคั่งของการจราจร การจัดบริการสาธารณสุขไปโรคและสาธารณสุขการไม่เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน และสภาพแวดล้อมของเมืองเสื่อมโทรม เป็นต้น

จากบทบาทและความสำคัญของชุมชนเมืองบ้านโป่งดังกล่าวข้างต้นนั้น ชุมชนเมืองบ้านโป่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพที่น่าศึกษา เพื่อให้ชุมชนมีการขยายตัวไปในทิศทางที่เหมาะสมและมีสภาพแวดล้อมของเมืองที่ดี ตลอดจนให้เป็นศูนย์กลางชุมชนของจังหวัดที่มีประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนโดยรอบ โดยให้มีบทบาทสนับสนุนการกระจายความเจริญและการพัฒนาให้กับพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดราชบุรีต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพของชุมชนเมืองบ้านโป่ง ด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวิวัฒนาการการใช้ที่ดิน รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเมืองบ้านโป่ง
2. เพื่อศึกษาลักษณะการเติบโตของชุมชนเมือง ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการขยายตัวของชุมชน ทิศทางการขยายตัวของชุมชน และพื้นที่ที่เหมาะสมในการรองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต
3. เพื่อศึกษาบทบาทและความสำคัญของชุมชนเมืองบ้านโป่ง
4. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาชุมชนและแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาสภาพทั่วไปในระดับจังหวัด อำเภอ และเทศบาล โดยทำการศึกษาทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร โดยจะศึกษาในพื้นที่ของเทศบาลเมืองบ้านโป่งเป็นหลัก มีพื้นที่ 2.91 ตารางกิโลเมตร

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีขั้นตอน และวิธีการวิจัย ดังต่อไปนี้คือ

1. ศึกษางานวิจัย ทฤษฎี และแนวความคิดพื้นฐาน ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการขยาย

ตัวของเมือง และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของชุมชน

2. รวบรวมข้อมูลด้านทุติยภูมิ จากเอกสารและหน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร โดยมีแหล่งข้อมูลจาก

ก. ข้อมูล สถิติ เอกสาร จากหน่วยราชการต่าง ๆ อาทิ เช่น

- สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- สำนักงานทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง
- กรมแผนที่ทหาร
- กรมพัฒนาที่ดิน
- การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
- การประปาส่วนภูมิภาค
- สำนักงานจังหวัดราชบุรี
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดราชบุรี
- สำนักงานแรงงานจังหวัดราชบุรี
- สำนักงานที่ดินจังหวัดราชบุรี
- สำนักงานเทศบาลเมืองบ้านโป่ง
- ที่ว่าการอำเภอบ้านโป่ง
- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และสถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ.

ข. แผนที่ มาตรฐาน 1:4,000 , 1:10,000

3. ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) จากการบันทึก ตรวจสอบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยทำการสำรวจพื้นที่ภาคสนาม (Field Survey) การสอบถามจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่น

4. วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ตามหลักวิชาทางสถิติ และทางผังเมือง

5. เสนอผลงานการศึกษาในรูปแบบลักษณะของการบรรยาย ตาราง แผนภูมิ และแผนที่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองบ้านโป่ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. ทำให้ทราบถึงสาเหตุและโครงสร้างของปัญหาทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากรของชุมชนเมืองบ้านโป่ง
3. ทำให้ทราบถึงรูปแบบการใช้ที่ดิน และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของชุมชน ตลอดจนทิศทางการขยายตัวของชุมชนเมืองบ้านโป่งในอนาคต
4. ทำให้ทราบถึงบทบาทและความสำคัญของชุมชนเมืองบ้านโป่ง